

מ'ויראו מגשת' אל 'וישובו אליו'

דבר תורה לציון חודש הגאווה

הר' אביטל הוכשטיין - hochstein@hadar.org

א. כי קרן עור פניו

דמיינו לעצמכם את המתח וההתרגשות שחשו בני ישראל בעומדם למרגלות הר סיני. אני רוצה לכוון אותנו להתרגשות הזו בפעם השנייה שהיא גואה. משה כבר עלה פעם אחת, הוא כבר נכח במעלה ההר עטוף קולות ברקים וענן, והמפגש עם רדתו היה כשלון: עגל ושבר. הלוחות נותצו על ידי משה, תהליך העברת התורה אולי לא הושלם. אני משערת שמשה ובני ישראל מרגישים בשלב הזה שהברית לא ממש נכרתה.

והנה סבב ב', המתח וההתרגשות בשיאם, האם הפעם המפגש יצליח?

משה מגיע, נראה, מתקדם – אני מניחה- אט אט מתוך האש, והקולות, והענן, מחזיק את הלוחות, את הברית, – ו - הוא נראה מפחיד! כך מתארים הפסוקים את מראה משה ואת תגובת בני ישראל:

וְיְהִי בְרִדָּת מֹשֶׁה מֵהָר סִינִי וְשָׁנִי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדָּתוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּרִדָּתוֹ אֹתוֹ: וַיֵּרָא אֶהָרֶן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֹּת אֵלָיו: (שמות, לד, 29 – 30)

הם רואים והם מפחדים! בני ישראל כולם, ואפילו אחיו של משה – אהרון רואה וירא. עור פניו השונה של משה מעורר פחד, פחד שמביא להתרחקות. "וַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֹּת אֵלָיו". מראהו הייחודי, השונה, של משה קשור בפחד של האנשים אשר גורם להם להתרחק ממנו. שוני – פחד – ריחוק. "וַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֹּת".

ייחוד מראהו של משה מתואר בפסוק במילים: "וְהָיָה קָרְנָן עֹר פָּנָיו". האם מדובר בקרינה מעין זוהר כקרני השמש או בקרניים כקרני חיה ממש? [1]

ב. ויתן על פניו מסוה

בין אם פניו קורנות כקרני השמש ובין אם אלו קרני חיה – הרי שלאור הפחד וההתרחקות שמלווים אותם, חייב משה למצוא דרך להתמודד. ולמשה פתרון פשוט והגיוני: "וַיִּתֵּן עַל-פָּנָיו מַסְוָה". הוא שם על פניו כיסוי כפי שגם מסבירים הפרשנים.

למשה ברור כי האחריות להתמודדות עם הפחד של אהרון אחיו ובני ישראל כולם היא עליו, על משה. ישראל הם אלו שמפחדים, אהרון ירא, אולם, משה הוא זה שצריך להסתתר, להיכנס לארון, לכסות פניו. שובר לב לחשוב שבשביל להתנהל עם אנשים צריך משה לחבוש מסוה, להסתיר מימדים מעצמו וזאת בגלל חולשתם הם.

ג. "יסיר את המסוה...ישיב את המסוה"

תיאור הפסוקים את השימוש של משה במסוה מבלבל, וקשה להבין מתי שם משה על פניו מסוה ומתי הוא יוצא ומסיר אותו:

וַיִּכַּל מֹשֶׁה מִדְּבַר אֲתָם וַיִּתֵּן עַל פָּנָיו מַסְוָה. וּבָבֹא מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לְדַבֵּר אִתּוֹ יִסֵּר אֶת הַמַּסְוָה עַד צֵאתוֹ וַיֵּצֵא וּדְבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָצְאוּ. וְרָאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרְנָן עֹר פָּנָיו וְהָיִיב מֹשֶׁה אֶת הַמַּסְוָה עַל פָּנָיו עַד בֹּאוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ. (שמות, לד, 33-35)

האם בעומדו לפני בני ישראל עומד משה עם מסוה (כפי שמתואר למשל בפסוק לד) או בלעדיו (כפי שנאמר בפסוק לה)?

ה'כלי יקר', בניסיון אולי להתמודד עם בלבול זה, הופך את המסוה לתכונת אופי של משה:

ויתן על פניו מסוה. לפי שהיו הכל מסתכלין בו ומשה היה עניו גדול וביישן, והיה מתבייש על שמסתכלין בקירון עור פניו, כי כך היא המדה בכל מי שהוא ביישן ע"כ נתן על פניו מסוה...

(כלי יקר על שמות ל"ד:ג)

עולה מכאן תובנה מרתקת אודות נפש האדם. כשמשדרים לי באופן ישיר או עקיף שיש בי דבר מה מפחיד, הדבר עלול לגרום לי להסתיר דבר אודות עצמי – אני עשויה להתכסות ולמצוא עצמי מתביישת, נושאת בושה. כלומר קרינת עורו הייחודית של משה, מביאה לפחד, שמביא להסתרה. הסתרה מטבעה מהווה ומשמרת ריחוק – ריחוק מהסביבה, ואף ריחוק מעצמי.

הנצי"ב מוולוז'ין, בעל פירוש 'העמק דבר', מציע פתרון אחר לבלבול לכאורה בפסוקים:

[...] דבעת דבר עם ה' הסיר את המסוה לגמרי ותיכף בצאתו נתן את המסוה על ראשו אלא שקיפל את המסוה למעלה למען כשידבר עמם הלכות יראו בפניו ... וברגע שכלה לדבר הוריד את המסוה שעל ראשו על פניו.

(העמק דבר על שמות ל"ד:ד)

מול אלוקים בעת דיאלוג, בשליחות אלוקים בעת שותפות יש יכולת לחשוף, להיחשף, להכיל. מדוע? ומה המשמעות של העובדה שמול אלוקים אפשר לעמוד בלי מסכות?

משה לא צריך להסתיר חלקים מעצמו בעומדו לפני בורא עולם משום שייחודו הוא הוא משמעות היותו נברא בצלם אלוקים. [2] אני תוהה אם לפעמים אנו מתבלבלים בטיב מערכת היחסים בין שוויון לבין ייחוד, או שאנו לא תמיד זהירים מספיק ביחס למשמעות של שוויון. שכן שוויון אין משמעו דמיון, העובדה שכל בני האדם שווים איננה תוצר של דמיונינו זה לזה – אלא להפך, צלם אלוקים שבעולם מתרבה ומתעצם בגיוון שבינינו.

וכשאנו מתגברים על האינטואיציה שלנו לפחד מהשוני שבינינו – ממי שפניו קורנות באור אחר, כשאנו מתגברים על האינטואיציה להסתיר את עורינו ואת אורינו הייחודיים, או אז אנו צועדים צעד קטן לקראת ההזדמנות לחקות את האל, ללכת בדרכיו במלוא מובן המילה. כשאנו מדברים באופן זה אנו שותפים בבניית קהילה בה יש מקום לפרוח כצלם אלוקים, קהילה בה אין צורך לשים מסוים ומסכות. כשאנו

מתגברים על היראה שנוצרת מראיית קרניים וקרונה ותחתיה רואים את מי שעומד מולינו – משה באשר הוא, או אז אנו זוכים להיות חלק ממי שרואים: "וַרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה..." (שמות לד, לה).

ד. מ'וראו מגשת' אל 'וישובו אליו'

ויש מקום לשים לב לנקודה נוספת, מה שמאפשר למשה להוריד את המסוה הוא דיבור:

(לא) וַיִּקְרָא אֲלֵהֶם מֹשֶׁה וַיֵּשְׁבוּ אֵלָיו אֶהְרֵן וְכָל הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם:

(לב) וְאַחֲרֵי כֵן נִגְשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְוּם אֶת כָּל אִשָּׁר דִּבֶּר ה' אֹתוֹ בְּהַר סִינַי:

(לג) וַיְכַל מֹשֶׁה מַדְבַּר אֲתָם וַיִּתֵּן עַל פְּנֵיו מִסּוֹה:

אמנם גילוי מקשה לעיתים על קשר – הרי כשקרנו פניו של משה, לא העיזו בני אדם לגשת אליו, ואולם ברור שגם מסוה וכיסוי אינם מאפשרים מפגש. מה שבסופו של דבר מאפשר למשה להיפגש עם בני ישראל ללא מסוה הוא דיבור. בדיבור יש שיחה, קול, תוכן, הזדמנות למפגש, למפגש שבו שני הצדדים. כך במקום שוני - פחד - ריחוק נייצר תהליך אחר: שוני - דיבור - מגוון - קהילה.

---

[1] אנו יודעים שהייתה מסורת של אנשים שעטו קרניים – או שדמיינו עצמם כבעלי קרניים – לפני כ-15,000 שנה. המוטיבציה הייתה אמצעי ביטוי לשאיפה לריבוי של חיות שכאלו ושליטה עליהן – שכן אלו היו חיות שבני אדם היו תלויים בהן לקיומם.

גם בתנ"ך המילה לקרניים מופיעה על פי רוב כקרני חיה.

ואכן כך דמיין הפסל מיכלאנג'לו את משה האוחז בלוחות בעוד פניו קורנות.

[2] ראו משנה סנהדרין ד, ה

